

Agoti sveitarstjóri!

Reykjavík 12. febrúar 2019

Efni: Fyrirspurn um notendaráð fatlaðs fólks

Öryrkjabandalag Íslands sendir öllum sveitarfélögum á landinu eftirfarandi fyrirspurn:

1. Hefur sveitarfélagið skipað í notendaráð eftir að lög nr. 38/2018 um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir voru sett?
 - 1.1. Ef svo er, hvernig er skipan notendaráðsins háttað?
 - 1.2. Ef ekki, hvenær og hvernig er áætlað að skipa í ráðið?
2. Hvert er áætlað hlutverk notendaráðsins? Að hvaða ákvarðanatökum mun notendaráðið koma og þá með hvaða hætti?

Greinargerð

Þann 20. september samþykkti Alþingi fullgildingu samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks (SRFF). Ísland varð aðildarríki samningsins mánuði síðar. Unnið er nú að samræmingu lagaákvæða og framkvæmdar við samninginn á öllum sviðum.

Þann 9. maí 2018 voru lög nr. 38/2018 um þjónustu við fatlað fólk með langvarandi stuðningsþarfir sett. Með þeim var eitt skref, af mörgum, tekið til þess að leiða SRFF í lög hér á landi. Í löggunum segir með skýrum hætti að sveitarfélög, ábyrgðaraðilar þjónustu við fatlað fólk, skuli fara eftir SRFF í allri vinnu sinni. Í 3. mgr. 1. gr. laganna segir orðrétt:

Við framkvæmd laga þessara skal framfylgt þeim alþjóðlegu skuldbindingum sem íslensk stjórnvöld hafa gengist undir, einkum samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Þá skulu stjórnvöld tryggja að fatlað fólk, þ.m.t. hagsmunasamtök þess, hafi áhrif á stefnumörkun og ákvarðanir er varða málefni þess.

Samráðsskylda sveitarfélaga

SRFF er ætlað að tryggja jafnræði á milli fatlaðs fólks og annarra á öllum sviðum mannlífsins. Með honum er m.a. ætlunin að útrýma þeirri mismunun sem felst í valdleysi fatlaðs fólks yfir eigin lífi. Lykilþáttur í því að tryggja raunverulegt sjálfræði fatlaðs fólks er að það komi að allri ákvarðanatöku. Réttur fatlaðs fólks til samráðs er

tryggður sérstaklega í 3. mgr. 4. gr. samningsins.²¹⁷ Samráðsskyldan við fatlað fólk og hagsmunasamtök eiga við alla aðila sem taka ákvarðanir sem hafa bein eða óbein áhrif á fatlað fólk. Gildir þá samráðsskyldan um alla ákvarðanaferla (e. *decision-making processes*), frá upphafi til enda.²¹⁸

Með nýjum lögum var þessi samráðsskylda lögfest gagnvart sveitarfélögum. Tryggja verður aðkomu fatlaðs fólks, raunverulegra notenda þjónustu að notendaráðunum. Sjá 7., 8. og 11. gr. laga nr. 38/2018 og jafnframt 8. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991, með síðari breytingum.²¹⁹

Ljóst er af ofansögðu að sveitarfélög eru nú orðin lagalega skuldbundin til að hafa samráð við fatlað fólk og hagsmunasamtök þess. Notendaráðin, starf þeirra og greiðsla fyrir vinnuna sem felst í setu í notendaráðum verður að vera til samræmis við SRFF.

Framkvæmd samráðsskyldu í hverju sveitarfélagi

Sú bylting sem felst í SRFF, að öll nálgun á að tryggja hagsmuni notenda fyrst og fremst, mun verða leiðarstef við framkvæmd þjónustu hér á landi með tíð og tíma.

Hætta er á að framkvæmd samráðsskyldunnar á milli sveitarfélaga verði mismunandi eftir aðstæðum á hverjum stað og mun væntanlega þurfa tíma til að mótast og slípast til. Þó er mikilvægt að gætt verði að ákveðnum lykiltríðum við framkvæmdina, t.d. að haft verði samráð við hagsmunasamtök fatlaðs fólks við skipun þeirra, sbr. 1. gr. nýrra laga.

Mikilvægt er að vel takist til og því er nauðsynlegt að yfirsýn náist yfir framkvæmdina, m.a. til þess að skapa góð fordæmi sem önnur sveitarfélög geti notið góðs af.

Heimildir okkar herma að ekki hafi öll sveitarfélög komið upp notendaráðum, jafnframt sé samráðsskylda við fatlað fólk og hagsmunasamtök ekki nægilega formföst og hefur ÖBÍ áhuga á því að fylgjast með þróun mála.

Öryrkjabandalag Íslands býður fram aðstoð sína

Öryrkjabandalag Íslands er heildarsamtök fatlaðs fólks á Íslandi. Innan þess eru 43 aðildarfélög sem starfa á landsvísu. Félagsmenn þeirra eru um 42 þúsund.

Innan ÖBÍ hefur skapast mikil þekking á SRFF og íslenskum lögum. ÖBÍ er tilbúið til að veita sveitarfélögum ráðgjöf varðandi framkvæmd samráðs sveitarfélaga við fatlað fólk, hvert inntak samráðs á að vera, hvernig uppsetningu notendaráða skuli háttað, hvert hlutverk þeirra ætti að vera o.s.frv. ÖBÍ hefur m.a. tilbúinn fyrirlestur um málið.

²¹⁷ Þegar aðildarríkin undirbúa löggjöf sína og stefnu samningi þessum til framkvæmdar og vinna að því að taka ákvarðanir um málefni sem varða fatlað fólk skulu þau hafa náð samráð við fatlað fólk og tryggja virka þátttöku þess, einnig fatlaðra barna, með milligöngu samtaka sem koma fram fyrir þess hönd.

Þýðing tekin úr samþykkttri þingsályktun um fullgildingu samings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Þingskjal 1637 — 865. mál. Alþingi 145. löggjafarþingi 2015–2016.

²¹⁸ Sjá skýringar á inntaki samráðsskyldunnar í almennu áliti nefndar Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. CRPD/C/GC/7.

²¹⁹ Sjá einna helst breytingar með lögum nr. 37/2018.

Fyrirlesturinn er ætlaður sveitarstjórnarmönnum, starfsfólki sveitarfélaga og öðrum sem koma að ákvarðanatöku.

Lokaorð

Ný lög fela í sér spennandi framtíðarsýn sem unnin verður í samstarfi sveitarfélaga, notenda og hagsmunasamtaka. Er það von ÖBÍ að vel takist til enda er það hagur allra aðila að vinna saman að einu samfélagi fyrir alla.

Vinsamlegast sendið svör innan tveggja vikna frá móttöku bréfsins.

Ekkert um okkur án okkar.

Með vinsemd og virðingu,

Þuríður Harpa Sigurðardóttir
Formaður ÖBÍ